

Kort sammanfattning av Quickologi

I november 2015 skrev jag en sammanfattning på 39 sidor av min bok Quickologi. Den ligger på min hemsida, i Extramaterialet till boken. Samtidigt sa jag att jag tänkte mig att så småningom publicera en kortare resumé. Den här skriver jag ett år efter att boken kom ut. Den är på 11 sidor.

(smärre justeringar i den version som jag lade ut på morgonen den 23 maj 2016)

Bakgrund

Sture Bergwall föddes 1950 och växte upp i Falun med föräldrar och sex syskon. Han trivdes dåligt i skolan och tröttnade så småningom helt. Han hade koncentrationssvårigheter och missbrukade.

En del egendomliga saker hände under hans barn- och ungdom. Vid ett tillfälle eldade han upp en levande näbbmus. Och han slog ihjäl familjens katt och spikade upp den i ett träd.

I pojkåren fantiserade Sture Bergwall ofta om att ge sig på andra pojkar. Fantasierna var inte sällan av sexuellt slag, och han satte dem också i verket. Han tog stryptag på kamrater samtidigt som han gjorde sexuella närmanden. Som tioåring lekte han stryplekar med småpojkar och kände sexuell lust av det. I fjortonårsåldern anmäldes han för sexuella närmanden, och rektorn hjälpte honom att söka psykologkontakt. Han vårdades också vid några tillfällen vid barn- och ungdomspsykiatriska kliniken på Falu lasarett. När han var 16 år överföll han en ung kvinna i Falun.

År 1969 begick han en rad övergrepp mot pojkar. Han tog sig bl.a. in till en åttaårig pojke som låg på sjukhuset i Falun (där Bergwall arbetade), rörde honom sexuellt och tog sedan ett kraftigt stryptag när pojken gjorde motstånd. År 1970 dömdes han för fyra sexuella övergrepp och togs vid tjugo års ålder in på Sidsjöns sjukhus i Sundsvall. Dit kom han på nytt i oktober 1972 efter bl.a. en tid på folkhögskola i Jokkmokk. I januari 1973 fördes han över till Sätters sjukhus och blev så småningom försöksutskrivnen till föräldrarna i Falun.

I september 1973 började Sture Bergwall på vuxengymnasium i Uppsala. Studierna gick bra. Men den 7 mars 1974 begick han ett allvarligt våldsbrott. Han hade träffat en åtta år äldre homosexuell man, Lennart Höglund, på en klubb och följde med denne hem. Plötsligt överföll han Höglund och högg honom tolv gånger med kniv. Eftersom domen från 1970 på slutet psykiatrisk vård fortfarande gällde, återfördes han till Säter utan rättegång. Efter behandling försöksutskrevs han i maj 1976 och flyttade hem till sina föräldrar. Han blev definitivt utskrivnen i juni 1977.

Sture Bergwall bodde mestadels hos föräldrarna i Falun, så småningom ensam. Ibland hade han arbete, ibland inte. År 1987 startade han en kioskverksamhet i Grycksbo tillsammans med mamman till M, en pojke som han hade börjat umgås med. Kiosken gick dock inte så bra och i november 1988 brann den ner.

Tidigt en morgon i december 1990 begick Sture Bergwall tillsammans med M ett rån utanför Falun. M tvingade med en banktjänsteman från hans hem till banken, medan Bergwall vaktade hustrun och sonen. Kvinnan berättade att Bergwall var våldsam och att hon var rädd att han skulle ha ihjäl henne och sonen.

Bergwall blev nu föremål för en ny rättspsykiatrisk utredning. Han dömdes för rånet och en del andra brott till slutet psykiatrisk vård, togs in på Säter år 1991 och vistades sedan där i 22 år innan han frigavs år 2013. Efter att år 1992 ha börjat erkänna en rad mord tog han namnet Thomas Quick. Han sa att Quick var efter hans mammas släkt och att Thomas var efter hans första mordoffer.

Morden och utredningarna

Under åren 1976–1993 begicks fjorton mord i Sverige som Sture Bergwall erkände medan han hette Thomas Quick. Dessförinnan, åren 1964–1971, begicks fem mord som han också erkände. Alla dessa nitton mord var ouppklarade när han började berätta. De hade också kallnat, i den meningen att polisutredningarna hade avstannat. Samtliga mord är ouppklarade än i dag.

Av de nitton mord som Thomas Quick erkände var det tio där personerna försvann. Åtta av dem saknas än i dag.

Här följer en lista med sjutton av de nitton döda eller försvunna personer som Thomas Quick erkände sig ha dödat. Det är de sjutton vars namn sedan tidigare har offentliggjorts:

- Thomas Blomgren mördades 1964.
- Alvar Larsson försvann 1967 och delar av hans kropp hittades 1982.
- Reine Svensson försvann 1971 och har inte återfunnits.
- Benny Forsgren försvann 1976 och har inte återfunnits.
- Charles Zelmanovits försvann 1976, kroppsdelar hittades 1993.
- Johan Asplund försvann 1980, han har inte hittats.
- Trine Jensen hittades mördad 1981.
- Marianne Rugaas Knutsen försvann 1981 och har inte hittats.
- Magnus Nork hittades dödad i ett soputrymme 1981.
- Olle Högbom försvann 1983 och har inte hittats.
- Janny och Marinus Stegehuis hittades mördade 1984.
- Gry Storvik hittades mördad 1985.
- Magnus Jonsson försvann 1985, han har inte hittats.
- Yenon Levi hittades mördad 1988.
- Therese Johannessen försvann 1988 och har inte hittats.
- Örjan Sellin försvann 1993 och har inte återfunnits.

Till dessa kommer två döda pojkar vars namn är kända men som inte har förekommit i samband med Quickutredningarna:

- ”Lars” hittades drunknad 1965 efter vad som antogs vara en olyckshändelse, Quick sa långt senare att han hade knuffat Lars i forsen för att döda honom.
- ”Lasarettspojken” hittades död på ett sjukhus 1969, det misstänktes inte något brott då men Quick sa långt senare att han hade kvävt pojken.

Quicks erkännanden på Sätters sjukhus började med att han vid ett tillfälle på eget initiativ sa att han kanske hade gjort något förfärligt. I psykoterapin på Säter berättade han sedan om det ena mordet efter det andra. Sjukhuset polisanmälde efter hand som man ansåg att det fanns skäl till det på grund av de misstankar som berättelserna väckte.

Polisutredningarna kom igång år 1993. Kriminalinspektör Seppo Penttinen i Sundsvall var förhørsledare och överåklagare Christer van der Kwast ansvarig åklagare. Penttinen och van der Kwast arbetade med brottsutredningarna mot Quick under ca åtta år. Åtskilliga andra poliser var engagerade. I fyra utredningar medverkade norska poliser och åklagare.

Rättegångarna och domarna

Under åren 1993–2001 dömdes Thomas Quick för åtta av morderna efter sex olika rättegångar. Domstolarna kom fram till att bevisningen mot Quick var sådan att det inte fanns något rimligt tvivel om att han hade begått morderna. Domarna var enhälliga.

Bevisningen bestod i första hand av uppgifter som Quick lämnade tillsammans med sina erkännanden. Det var faktauppgifter som enligt domstolarna måste komma från gärningsmannen. Det rörde sig exempelvis om två sågar som hittades på mordplatser där Quick hade sagt att sågar borde finnas, en inristning i ett träd som polisen hittade sedan Quick berättat att han hade gjort en sådan, en kam och kvistar som Quick sagt att han hade lagt på en mördad flickas kropp och detaljerade korrekta beskrivningar av bostadsområden, vägar, kläder och kroppar. I en undersökning som gjordes om Bergwalls kunskaper om fakta kring två av morderna visade han sig veta ungefär tio gånger så många okända detaljer som genomsnittspersonen i en kontrollgrupp.

Under hela processen fanns det skeptiker som menade att Quick hittade på, framför allt för att han ville göra sig berömd som seriemördare. De pekade på ledande frågor under förhören, fel som Quick gjorde när han berättade, hjälp som han fick ibland när han skulle hitta rätt till mordplatser osv. Risken för falska erkännanden togs upp till diskussion och bedömdes av domstolarna.

Efter den sista domen, år 2001, förklarade Thomas Quick att han inte var beredd att medverka i brottsutredningar om återstående mord. Den viktigaste anledningen, sa han, var att många misstrodde hans erkännanden och att detta gjorde det extra svårt för honom att berätta om de tunga upplevelser som morderna innebar.

Thomas Quick dömdes för följande mord:

Charles Zelmanovits (död 1976, dom 1994)

Charles Zelmanovits var en 15-årig pojke från Piteå som försvann en natt i november 1976 efter en skoldans och hittades många år senare i en skog några kilometer från hemmet. Det som var avgörande för tingsrätten när den fällde Thomas Quick var framför allt att Quick erkände gärningen, att hans uppgifter om en medgärningsman fick stöd av det som var känt om mannen, att Quick hittade till fyndplatsen och tog en egen väg dit, att Quick vid besök på platsen kunde ange hur den döda kroppen hade lagts i mossan och att hans uppgifter om vilka kroppsdelar han tagit med sig stämde med att dessa kroppsdelar saknades.

Johan Asplund (död 1980, dom 2001)

Johan Asplund var 11 år gammal när han försvann från sitt hem i Sundsvall en morgon i november 1980. Det var en vanlig skoldag, men han kom inte till skolan och har aldrig återfunnits. Det som framför allt var avgörande för tingsrätten när den fällde Quick för mordet var att han erkände, att ett antal faktauppgifter som han lämnade om iakttagelser i det område där Johan Asplund bodde stämde, att ingenting i utredningen talade emot hans uppgifter om att han varit i Bosvedjan och tagit med sig Johan därifrån, att hunden Zampo hade markerat på de platser där Quick uppgett att han hade hanterat Johan Asplunds kvarlevor, att en fosfatundersökning stämde med Quicks uppgifter om var han hade lämnat rester

av Johans kropp och att Quick hade lämnat uppgifter som kunde stämma om ett födelsemärke på Johans kropp och om avvikelser på dennes könsorgan.

Trine Jensen (död 1981, dom 2000)

Trine Jensen var 17 år när hon försvann från centrala Oslo i augusti 1981. Hon hittades mördad en och en halv månad senare, i oktober 1981. Det som fällde avgörandet när tingsrätten dömde Thomas Quick för mordet på Trine Jensen var att han erkände, att inget fynd stred mot hans berättelse, att han hade lämnat uppgifter om sakförhållandena som enligt domstolen inte kunde ha kommit till hans kännedom på annat sätt än genom egna iakttagelser på plats, att ett test som hade gjorts vid Stockholms universitet utvisade att Quick haft tillgång till avsevärt fler faktauppgifter om mordet än som hade publicerats i tidningarna, att det intill Trine Jensens huvud påträffades ett band från hennes väska och att Quick berättade att han hade strypt henne med ett sådant band samt att Quick vid vallning utan större tvekan kunde vägleda bilen fram till den plats där Trine Jensen påträffades.

Gry Storvik (död 1985, dom 2000)

När Gry Storvik mördades i juni 1985 var hon 23 år gammal. Hon var prostituerad och hade befunnit sig inne i centrala Oslo kvällen före. En polispatrull hade sett henne strax efter midnatt. Det som var framför allt avgörande för att tingsrätten fällde Thomas Quick var att han erkände, att det inte fanns något i de objektiva fynd som redovisats i utredningen som stred mot innehållet i hans berättelse, att han hade lämnat uppgifter om sakförhållandena som inte kunde ha kommit till hans kännedom på annat sätt än genom egna iakttagelser på plats, att Quick lämnade flera riktiga uppgifter om den plats där Gry Storvik hittades och att dessa uppgifter hade varit okända från medierna, att skrapmärken på Gry Storviks rygg var förenliga med Quicks uppgift att han hade bakbundit henne med klockan kvar på armen och lagt henne på rygg, att hennes skador i övrigt och en kräkning i hennes hals var förenliga med Quicks uppgifter, att han berättade om ”blåmärken” på hennes kropp som stämde med likfläckar som kunde ha uppstått i enlighet med hans berättelse samt att ett test som hade gjorts vid Stockholms universitet utvisade att Quick haft tillgång till avsevärt fler faktauppgifter än som hade publicerats i tidningarna.

Janny och Marinus Stegehuis (döda 1984, dom 1996)

Janny och Marinus Stegehuis var bosatta i Nederländerna. De var i Sverige på en semesterresa sommaren 1984. Janny var 34 år, Marinus 39. De kom den 12 juli på eftermiddagen till en plats vid sjön Appojaure nordväst om Porjus i Norrbotten, och de reste sitt tält där. Följande dag, den 13 juli, hittades de knivmördade i tältet. Det som framför allt var avgörande för tingsrätten när Thomas Quick fälldes för mordet var att han erkände gärningarna, att hans uppgift om att han hade vistats i Jokkmokk, i närheten av brottsplatsen, strax före brottet var tillförlitligen bekräftad genom vittnesuppgifter, att han långt före rekonstruktionen hade gjort en detaljerad skiss av tältplatsen och vägen till denna samt då också lämnade uppgifter om tältet och hur det hade lossats från marken m.m., att han under brottsutredningen spontant lämnade uppgifter om tillvägagångssätt vid gärningarna och makarna Stegehuis skador som stämde väl med resultatet av obduktionen samt att han vid förhör och rekonstruktion kunde lämna uppgifter som i alla väsentliga delar stämde överens med de fynd och iakttagelser som gjordes vid brottsplatsundersökningen.

Yenon Levi (död 1988, dom 1997)

Yenon Levi var israelisk medborgare, 24 år gammal. Han kom till Sverige som turist i maj 1988 och påträffades mördad intill en skogsbilväg i Rörshyttan, Dalarna, den 11 juni. Det som framför allt fällde avgörandet för domstolen när Thomas Quick fälldes för mordet var att han erkände, att hans berättelse var väl sammanhängande och fri från direkta motsägelser, att han hade kunnat fylla i sin berättelse med okända fakta som inte gick att kontrollera om han hade velat få den mer trovärdig, att han med ett stort mått av säkerhet pekade ut platsen där Yenon Levi hittades, att han beskrev Levis klädsel med hög grad av tillförlitlighet, att han nämnde en kniv av sameslöjd och att Levi hade berättat om en liknande kniv i brev till sin mor, att han utan att uppgiften förekommit i medierna nämnde att den träpåk som användes vid mordet saknade bark och att beskrivning av Levis skador stämde väl överens med obduktionsresultaten, som var betydligt mer allmänt återgivna i medierna.

Therese Johannessen (död 1988, dom 1998)

På kvällen söndagen den 3 juli 1988 upptäckte Therese Johannessens mamma att hennes flicka, som var 9 år gammal, var försvunnen. De bodde i området Fjell i Drammen i Norge. Flickan har inte återfunnits. Det som framför allt fällde avgörandet när Thomas Quick fälldes för mord på Therese Johannessen var att han erkände mordet, att det med hänsyn till de speciella uppgifter han lämnade om bostadsområdet Fjell inte rimligen kunde förhålla sig på något annat sätt än att Quick hade varit där vid tiden för eller i nära anslutning till Thereses försvinnande, att de uppgifter han lämnade (om bl.a. böjveckseksem och platsen där han tog flickan) med styrka talade för att han träffat Therese, att den Mazda-bil som enligt Quick användes vid färden till Drammen anmäldes krockad mindre än en vecka efter Thereses försvinnande, något som stämde med Quicks berättelse, och att rätten bedömde möjligheterna att Quick skulle ha kunnat få kännedom om sådana omständigheter som inte hade förekommit i medierna som i det närmaste obefintliga.

Bevisningen och ursprungssannolikheten

Vid sidan av det som har återgetts ovan från domarna mot Thomas Quick kan följande nämnas om bevisningen och de omständigheter som i övrigt talade för att han hade begått mordet.

Inristningen

Vid en bergsformation, som såg ut på det sätt som Quick hade beskrivit, hittade man en inristning i en björk som han i förhör om mordet på Therese Johannessen sa sig ha gjort vid tillfället. Det var Quick som började tala om inristningen.

Sågbladet i Örjeskogen

Quick berättade att han hade använt en såg på Thereses kropp. Ett blad till en såg (en bågfil) anträffades där han hade berättat i ett förhör att den skulle finnas. Bladet hittades med metalldetektor dagen efter att han hade sagt var det skulle finnas.

Bålplatsen vid Ringentjärn

Thomas Quick pekade ut en specifik klippskreda intill Ringentjärn, där han sa att han hade hanterat kroppsdelar efter Therese Johannessen. Vid teknisk

undersökning anträffades kolrester och en avhuggen smal stam från en rönn där. Snittet på rönnen daterades till sommaren 1988, året då Therese försvann.

Hundarnas markeringar

På flera av de platser där Thomas Quick sa sig ha hanterat kropparna efter Therese Johannessen och Johan Asplund markerade liksökhundar. Det gick mestadels till så att Quick vallades i de olika områdena och pekade ut specifika platser. Senare togs hunden dit och markerade då genomgående vid de platser som Quick pekade ut, inte någon annanstans. Från bevissynpunkt var den avgörande frågan: Hur skulle Quick, om han bluffade, ha kunnat peka ut platser på marken där hunden strax senare skulle komma att markera?

Styckningsplatsen i Åvike

Quick visade vid vallningen var han hade styckat kroppen efter Johan Asplund, i Åvikeområdet ett par mil utanför Sundsvall. Platsen överensstämde väl med hur han i förväg hade beskrivit den, bl.a. att det skulle finnas en klippformation där.

Mörk pojke med tröja

Quick beskrev att han såg en mörk pojke skynda sig ut från en port intill den där Johan Asplund senare kom ut. I utredningen konstaterades att det på den angivna adressen hade funnits en pojke, Stefan Lövgren, som stämde väl med den beskrivning Quick hade lämnat. När Quick ombads att ge detaljer som visade att han hade varit på plats när Johan Asplund försvann berättade han att pojken hade en stickad tröja med ett karakteristiskt mönster. Quick tecknade en skiss. Tröjan hittades och mönstret stämde väl med teckningen.

Blodet på Yenon Levis undertröja

Efter obduktionen och efter en första teknisk undersökning berättade Thomas Quick att han efter mordet på Yenon Levi hade kommit tillbaka och smekt kroppen innanför kläderna. Då ställdes en ny fråga till SKL om hur blodet hade avsatts på tröjan. I SKL:s utlåtande sägs: ”På insidan av brynjan E3 iakttogs blodlika besudlingar som delvis har avsatts vid smetande kontakt med föremål eller liknande som varit besudlat med inte helt stelnat blod.”

Vägen till Yenon Levis fyndplats

När man skulle köra till den plats där Yenon Levis kropp hittades anvisade Quick vägen med stor säkerhet och på eget initiativ. Man körde förbi rätt avtagsväg vid två tillfällen och Quick sa då ifrån att man skulle vända och köra tillbaka.

Vägen till Trine Jensens fyndplats

Vägnätet i Oslos utkanter var helt ombyggt vid vallningen, bl.a. med en ny sträckning av E 18. Quick påvisade den gamla utfarten. Därifrån lotsade han vallningsteamet fram till fyndplatsen. Några hundra meter innan han tog av på den vägsträcka som ledde fram till rätt plats reagerade han med starkt ångest när han såg vägkorsningen. De som var med i bilen sa att det var uppenbart att han visste var han skulle svänga av.

Sågen i Piteåskogen

Thomas Quick berättade att han hade styckat Charles Zelmanovits kropp med en såg och en kniv. Han kom inte ihåg vad som hände med sågen. En fintandad bågsåg hittades i det aktuella begränsade området, vid reträttvägen från

fyndplatsen enligt Thomas Quicks beskrivning. Sågen hittades med metalldetektor och var täckt av mossa på ungefär samma sätt som kroppsdelarna.

Fyndplatsen i Piteåskogen

Quick hittade till den plats där Charles Zelmanovits hade återfunnits på ett påtagligt exakt sätt och tog en egen väg dit.

Cykeln i Jokkmokk

Quick berättade att han stal en cykel som han åkte runt på i och utanför Jokkmokk, och att det var fel på en växel. Det fanns bara en cykel som var anmäld stulen vid den tidpunkten. Den hade fel på en växel.

Gällivare centralstation

Quick berättade att han träffade konstnären Maj Doris Kristina Rimpi på Gällivare centralstation och att hon sa att hon hade haft en utställning i Stockholm. Hon sa under utredningen att hon träffade Bergwall någon gång och att det mycket väl kunde ha varit sommaren 1984. Hon var nästan säker på att det var på Centralstationen i Gällivare. Hon kunde även ha nämnt en utställning i Stockholm eftersom hon hade en sådan i maj 1984.

Kammen och kvistarna

Thomas Quick sa att han hade lagt en kam och några kvistar på Trine Jensens kropp innan han lämnade henne. Det återfanns en kam och kvistar på hennes kropp när hon hittades.

Den röda bilen

Flera vittnen hade oberoende av varandra sett en röd mindre bil med en man och en kvinna som bråkade med varandra under färd. Bilen framfördes vingligt och ett vittne såg den stanna till på en p-ficka. Ett annat vittne hade sett mannen trycka ner kvinnan mot golvet. Quick sa att han hade använt en röd mindre bil vid mordet på Trine Jensen och att han stannade vid en parkeringsficka. Vid vallningen gjorde han spontant ett stopp just vid den parkeringsficka där vittnen hade sagt att den röda bilen stannat till. Vittnenas uppgifter stämde även tidsmässigt väl med Quicks berättelse.

Kunskapstestet

En grupp om tio personer fick ta del av pressklipp från olika svenska och norska tidningar. Uppdraget var att de skulle beskriva offren (Trine Jensen och Gry Storvik), hur gärningarna hade utförts, fyndplatsen samt skadebilden. De skulle tänka sig att de var gärningsmannen. Svaren jämfördes med de uppgifter som Quick hade lämnat under förhör. Resultatet visade att Quick hade lämnat avsevärt fler korrekta faktauppgifter än försökspersonerna, och även betydligt fler än som hade publicerats i tidningarna. Han kände till ca tio gånger fler okända fakta än försökspersonerna gjorde.

Cigarrettpaketet med könshåren

Man hittade ett cigarrettpaket med avklippta könshår från två personer gömda bakom en vägg i ett hus i Korsnäs där Thomas Quick tidigare hade bott. Cigarrettpaketet var från en tidpunkt som ligger efter den tid då han bodde i huset. Det gick inte att DNA-bestämma könshåren. De hittades med hjälp av en liksökhund. Man letade på platsen för att Quick hade sagt att där kunde finnas något av intresse.

Mycket begränsat stöd för tidningsläsning eller inläring i övrigt

Sture Bergwall säger att han lärde sig mycket om morderna genom att läsa tidningar, bl.a. vid besök på Stadsbiblioteket i Stockholm. (Först sa han att det var Kungliga biblioteket.) Men han har veterligen inte gjort något försök att få fram uppgifter som skulle kunna stödja detta. Till stor del gick de påstådda uppgifterna dessutom inte att få fram på Stadsbiblioteket.

Kvarblivelse

Thomas Quick skrev en bok, *Kvarblivelse*, som kom ut år 1998. Där väver han ihop berättelserna om de brott som han oomstritt hade begått och andra händelser i livet med berättelser – i många fall detaljerade – om de mord som han erkände. Det bör ha varit svårt att dikta ihop berättelserna om morderna och presentera dem på det sätt som han gjorde.

Min bror Thomas Quick

I sin bok skriver Sten-Ove Bergwall att han kände på sig att det var Sture som hade mördat Johan Asplund när han fick höra att en man hade erkänt mordet. Detta mord var det första som Sture Bergwall erkände av de åtta som han dömdes för, och Sten-Ove Bergwall kunde därför inte ha påverkats av andra erkännanden.

Gåtan Thomas Quick

År 2002 kom Janne Mattsson ut med boken *Gåtan Thomas Quick*, som bygger på långa intervjuer med Quick. Det bör ha varit svårt för Quick att ljuga ihop de många detaljerade berättelser kring morderna som boken återger och som Janne Mattsson bedömde som utan tvivel tillförlitliga.

Morderna kunde mycket väl passa med Quicks diagnos

De mord som Quick erkände var av en särskild karaktär. Det var sålunda inte fråga om rånmord, uppgörelser bland kriminella, svartsjukemord e.d. Med ett par undantag var det – såvitt man hade anledning att tro – fråga om överfall på okända.

Den psykiatriska diagnosen

År 1970 uttalade läkaren i ett rättspsykiatriskt utlåtande att Thomas Quick var en sadistisk pedofil som var utomordentligt farlig för annans säkerhet. Vid en rättspsykiatrisk undersökning i mars 1991 fick Thomas Quick den kliniska diagnosen personlighetsstörning på borderlinenivå kombinerad med allvarlig impulskontrollstörning och sexuellt perverterat beteende med sadomasochistiska drag.

Nedlagda utredningar utan kvarvarande misstankar

Under de år då Quick var ute från Säter, 1976–91, skedde många mord som var ouppklarade när Quick började erkänna. Han erkände att han hade begått i varje fall fjorton mord under dessa år, därtill ett par mord före år 1976 som inte heller hade klarats upp. Det rörde sig om personer som var mördade eller försvunna sedan många år. Det fanns vid tidpunkten för åtalen ingen misstänkt till något av morderna, och det finns med något undantag fortfarande inte någon rejält misstänkt.

Sannolikhetsberäkning

Den bevisning som fanns mot Sture Bergwall när han dömdes var sådan att sannolikheten för att han var skyldig till åtminstone ett av morderna var långt över

99 procent. Motsvarande sannolikhet för vart och ett av morderna var också mycket hög.

De återtagna erkännandena och resningsprocessen

Den 18 september 2008, sju år efter den sista domen, tog Sture Bergwall tillbaka sina erkännanden. Det gjorde han första gången till journalisten Hannes Råstam, som hade arbetat en tid med Quickärendet. SVT sände tre dokumentärer av Råstam på temat att Bergwall hade dömts oskyldig. Bergwall fick en ny advokat, Thomas Olsson, som förberedde resningsansökningar.

Riksåklagaren tillsatte en ansvarig åklagare, överåklagaren Björn Ericson, som skulle bedöma fallen från ett åklagarperspektiv.

Ericson och några andra åklagare gick igenom bevisningen och bedömde att frågan om Sture Bergwalls skuld måste prövas på nytt. Det blev resning och målen skickades tillbaka till respektive tingsrätt.

Nya åklagare fick ta över. De ansåg att bevisningen mot Bergwall nu inte räckte för fällande dom och lade ned åtalen. Det medförde att tingsrätterna – utan prövning – meddelade frikännande dom. Ingen domstol prövade alltså frågan huruvida bevisningen mot Bergwall var tillräcklig eller inte.

Åklagarna ställde inte några frågor till Bergwall efter hans återtagna erkännanden som gick ut på att försöka snärja honom eller verkligen testa hans nya inställning. Ett enda förhör hölls. De påståenden han gjorde om hur förhören, vallningarna och rekonstruktionerna hade gått till accepterades av de nya åklagarna utan att kontrolleras med de personer som hade varit med (främst van der Kwast och Penttinen). De hade i avgörande delar berättelser som helt skilde sig från Bergwalls.

Hannes Råstams bok

Boken *Fallet Thomas Quick – Att skapa en seriemördare* var avslutningen på Hannes Råstams långa arbete med Quickärendet, ett arbete som också inrymde bl.a. tre dokumentärer för SVT. Råstams dokumentärer och bok betydde kanske allra mest för den uppfattning som uppstod, att en rättsskandal hade inträffat.

Den som granskar boken närmare mot fakta kan konstatera att den innehåller ett antal fel och allvarliga vilseledanden. Råstam hade exempelvis inte ringt ett telefonsamtal som han påstod att han ringt, och han hade inte fått ett påstått fel från rättegångarna bekräftat. Han hade inte fått låna videoband från norsk polis som han påstod. Hans beskrivning av en brottsrekonstruktion är uppenbart vilseledande, vilket den som ser filmen från rekonstruktionen kan konstatera. Råstam framställer uppgifter från Sture Bergwall som nyheter fast de varit kända för polis och åklagare sedan länge. Han hävdar att det fanns undangömda förhørsprotokoll som i själva verket inte alls var undangömda. Han påstår att dessa protokoll har ett helt annat innehåll än de faktiskt har. Han redovisar en rad olika bevis på ett tydligt vilseledande sätt. Och han glömmer eller ignorerar de viktigaste bevisen.

Dan Josefssons bok och psykoterapins roll

I november 2013 publicerades Dan Josefssons bok *Mannen som slutade ljuga – Berättelsen om Sture Bergwall och kvinnan som skapade Thomas Quick*. Josefssons huvudtes i boken är att ”teorin om bortträngda minnen spelade stor roll för de erkännanden som Sture Bergwall (Thomas Quick) avgav.

Som framgår av domarna mot Thomas Quick saknade dock eventuella bortträngda minnen all betydelse i rättegångarna. Quick dömdes för att bevisningen ansågs räcka för slutsatsen att det var ställt utom rimligt tvivel att han var skyldig.

Men den avgörande och avslöjande frågan är: Hur kan påståendet att Thomas Quick *ljög ihop* sina berättelser om mordet förenas med påståendet att det som han berättade var *minnen*? Josefssons svar på den frågan är att det avgörande var att utredarna trodde på teorin om bortträngda minnen.

Den som läser Josefssons bok noterar ett antal viktiga fel och vilseledanden. Som ett exempel kan nämnas att Josefsson hävdar att ”det enda som utmärkte Thomas Quicks påstådda mord var att det inte fanns några gemensamma drag”. En s.k. brottsmönstermätning visar det motsatta. Det är lätt att förstå. För sex av de åtta mordet hade tydliga sexuella övertoner. Samtliga handlingar var överfallsmord på personer som Quick inte kände. I sex fall av åtta berättade Quick att han hade letat efter någon att förgripa sig på, och i tre fall styckade han kroppen. I alla de åtta fallen lämnade han kropparna eller delar av dem på relativt ödsliga platser. Och alla mordet innehöll sadistiskt eller starkt överdrivet våld.

Hur en villfarelse kan uppstå

Det är intressant att reflektera kring frågan hur föreställningen om en stor rättsskandal uppkom trots att Quick hade fällts för de åtta mordet av eniga domstolar som konstaterade att hans skuld var ställd utom rimligt tvivel. Att en sådan föreställning kan få det genomslag som den fick, trots de fakta som fanns relativt lätt tillgängliga för de flesta, måste ha en förklaring. Jag nämner i *Quickologi* tjugo faktorer som kan ha inverkat (i boken är de mer utvecklade än här nedan):

1. En bakgrund med ganska rimliga misstankar om allvarliga fel i brottsutredningen.
2. Kraftfulla opinionsbildare som odlade misstankarna (främst Jan Guillou och Leif GW Persson).
3. Ett väl förberett avslöjande; Råstams suggestiva tv-dokumentär där Bergwall ”erkände att han hela tiden hade ljugit om sin skuld”.
4. Övertygande, starkt vinklade och delvis bedrägliga böcker av Hannes Råstam och Dan Josefsson.
5. En omfattande publicitet där tidningar, radio och tv tog till sig Guillous, Perssons, Råstams och Josefssons berättelser.
6. Stöd från personer med stor trovärdighet, som t.ex. Anne Ramberg, Hans-Gunnar Axberger, Peter Wolodarski, Göran Greider och Maciej Zaremba.
7. Betydande ensidighet i mediebevakningen.
8. Hårda verbala attacker mot personer som hävdade att den påstådda rättsskandalen var en villfarelse. Angreppen kan ha skrämt bort personer som annars kanske hade varit beredda att gå emot strömmen.
9. Osanningar eller oklarheter som blev till sanningar. Det var historien med ”Norgepojarna”, det ”vattentäta alibit” för mordet på Therese Johannessen, påståendet att Quick hade erkänt mordet på Helén Nilsson, ”nyheten” om

konfirmationen 1964, påståendet att det saknades tekniska bevis, besöken på Kungliga Biblioteket och Stockholms stadsbibliotek, och mycket annat.

10. Resningsprocessen, som fick många att tro att domstolarna hade slagit fast att bevisningen mot Bergwall inte räckte för fällande dom. Somliga trodde rentav att domstolarna hade slagit fast att han var oskyldig.

11. Påståendet att s.k. bortträngda minnen spelade in när Thomas Quick fälldes, ett påstående som accepterades i vida kretsar.

12. Tystnaden från personer som hela tiden visste att det inte hade slagits fast att Quick var oskyldig, men som avstod från att säga något fastän en föreställning om detta spred sig.

13. Okunskap hos bl.a. många journalister om det rättsliga förfarandet och om bevisningens betydelse, en okunskap som fördes vidare till många i allmänheten.

14. Benägenheten att bortse från det sannolika, exempelvis att allt talar för att den som döms enhälligt för åtta mord inte är oskyldig till alla.

15. Ett beroende mellan myndigheter och medier, där starka mediepersonligheter kan få makt över myndigheters beslut.

16. Konformism; om många tänker och tycker på ett visst sätt har andra en tendens att följa efter, ibland ganska okritiskt.

17. Bristande tid och intresse hos många och ett intellektuellt motstånd mot att ordentligt pröva om det kunde förhålla sig på ett annat sätt.

18. Prestige, obehaget i att ha fel, ovilja att ompröva. Många hade låst fast sig i den etablerade uppfattningen och drev den hårt. Det fick bl.a. till följd att medierna inte ställde någon av de många frågor som fanns att ställa till exempelvis resningsåklagarna och några av opinionsbildarna.

19. Kritiken mot dem som sa emot klibbade fast. Många människor utgick från att det måste vara fel med tanke på hur stark och omfattande kritiken var. Så småningom tröttnade människor på att höra invändningarna, och på debatten.

20. Populariteten hos föreställningen om rättsskandalen. Många gillade inte alls tanken att det skulle röra sig om en myt.

Efter publiceringen av boken har det tillkommit ytterligare en faktor:

21. De ställningstaganden som Bergwallkommissionen och motsvarande norska utredning har gjort innebär för många en bekräftelse på att det var en rättsskandal när Thomas Quick åtalades och dömdes. Men båda utredningarna hade som utgångspunkt att Thomas Quick var oskyldig. De gjorde till synes alla sina bedömningar utifrån den utgångspunkten, utan att överväga hur rimlig den var.